

Om Ikaros

Ikaros är en politiskt oberoende tidskrift om människan och vetenskapen. Ikaros ger utrymme för en öppen diskussion om vetenskapens roll i samhället.

Tipsa dina vetgiriga vänner om Ikaros. Och kom ihåg att du stöder oss bäst genom att prenumerera. Tidskriften utkommer med 4 nummer per år.

Dessa och många andra artiklar kan också läsas på Ikaros hemsida www.tidskriftenikaros.fi/

Respektive skribent ansvarar själv för artiklar publicerade i Ikaros. Åsikter framförda i signerade artiklar eller i intervjuer delas inte nödvändigtvis av redaktionen. Vi förbehåller oss rätten att redigera texter. Skribenten anses medge publicering såväl i tryck som digitalt.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bostadslösas hälsa
5

Arbetande fattiga
10

Nya arbeten kräver nya strukturer för social trygghet
12

Från ekonomisk ojämlikhet till inkomstskillnader
16

I den nordiska välfärdsstaten är vi alla grannar
21

Populism och sårbarhet
25

Ursprungsbefolkningspråk och regeringspolitik i Australien
27

Massinternering och extrema straff i USA
32

Det läsande maskulinets etymologi; eller – varför pojkar inte läser
35

Freud & drömydning
38

Kärleken till den analoga semesterresan
42

Förståelse från insidan – sextio år av Samhällsvetenskapens idé
45

Redaktionen: Chefredaktör och ansvarig utgivare: Mio Lindman.
Redaktionen: Jonas Ahlskog, Ylva Gustafsson, Eva Hertzberg, Lars Hertzberg, Salla Peltonen Marianne Robertsson, Hugo Strandberg, Emma Strömberg och Johanna Wassholm.

Layout: anna@annaway.fi

Cover: Stella Lillieström

Tryck: Helsinki Bofori

Postadress: Ikaros, Arken, C-huset vån. 1, Fabriksgatan 2, 20500 Åbo

Tfn: 040 7612 385 (Mio Lindman)

Epost: ikarostidskrift@outlook.com

ISSN 1796-1998

Annonspriser: Kontakta redaktionen

Ikaros 4/2018 har

marginalisering

som tema. Temat

är aktuellt.

Sent i december

kunde man läsa i

Hufvudstads-

bladet att 150 000

barn i dagens

Finland berörs av

barnfattigdom.

Forskare slår

larm.

Nya rapporter

påtar starka

samband

mellan föräldrar-

nas ekonomiska

bakgrund och

barns framgång i

skolan.

“Marginalisering” är ett samlingsbegrepp för social utstängning och utslagning. Men när började samhällsproblem alls uppfattas i termer av “marginalisering”? Det har i alla tider och i alla samhällen funnits grupper som på olika sätt stötts bort ur samhällsgemenskapen. Det har alltid funnits fattiga, föraktade, utstötta. “Marginalisering” är däremot ett relativt nytt begrepp. Att tala om social utslagning i termer av “marginalisering” är förbundet med en viss förståelse av statens, i synnerhet välfärdsstatens, ansvar. Ett slags definition av välfärdsstaten är att den har som uppgift att förebygga marginalisering genom t.ex. utbildning, tillgänglig hälsovård och stödformer. Målet är att erbjuda service för alla på lika villkor. Utslagning betraktas som en brist i strukturerna som måste bekämpas på olika nivåer efter att utsatta grupper och deras behov har identifierats och riskerna har kartlagts.

Det som kännetecknar marginaliseringsproblematiken i den trängda välfärdsstaten är dock den ekonomiska aspekten: marginalisering behandlas på många håll inte bara som ett problem som handlar om mänskliga rättigheter utan marginalisering har försetts med en prislapp. Institutet för hälsa och välfärd (THL) och Sitra publicerade år 2017 rapporten *Syrjäytymisen hinta – case investoinnin kannattavuuslaskelmasta* (Marginaliseringens pris – case kalkyl över investeringens lönsamhet) i vilken man bedömde marginaliseringens kostnader för samhället i termer av tjänster och stödformer.

Under de senaste åren har välfärdsstatens framtid varit föremål för diskussion. Arbetsmarknaden har förändrats, globaliseringen präglar på olika sätt samhället och också det ekonomiska systemet förändras i och med de globala finansmarknaderna. Allt detta har följder för välfärdsstaten. Diskussionen om marginalisering och välfärdsstatens kris har förts på två olika sätt, som båda kan illustreras av artiklar i detta nummer. Å ena sidan försöker man hitta lösningar på befintliga problem genom olika typer av förebyggande åtgärder och omfördelning av resurser. Läkaren **Agnes Stenius** diskuterar hur det nuvarande social- och hälsovårdsväsendet inte lyckats erbjuda en fungerande hälsovård för bostadslösa personer. Enligt Stenius består en av utmaningarna i att samordna social- och hälsovårdstjänsterna på ett sådant sätt att det för bostadslösa är så låg tröskel som möjligt att besöka hälsocentralerna.

Å andra sidan behandlas en del former av marginalisering som symptom på den moderna välfärdsstatens svårigheter att hantera problem. **Mikko Jakonen** skriver om arbetande fattiga, människor som i dagens system faller mellan stolarna. De arbetar, men har svårt att klara sig ekonomiskt. Under en period av välfärdsstatens historia befann sig de som arbetade sällan under fat-

tigdomsgränsen. Nu har gruppen arbetande fattiga börjat växa i Europa och i USA. Frågan som diskuteras i allt bredare kretsar är om dagens välfärdssystem är utformat för att hantera ett sådant problem. En del har föreslagit basinkomst som en lösning och ett sätt att anpassa välfärdsstaten till den värld vi lever i idag.

Ett annat exempel på välfärdsstatens utmaningar är de papperslösas rättigheter. **Sara Hultqvist** skriver att det vore hyckleri att tala om svensk socialpolitik idag utan att nämna de kring 53 000 ensamkommande barn som flydde från sina hemländer till Sverige mellan åren 2012–2017. Hon skriver: “Hur vi bemöter de barn som kommit ensamma till Norden de senaste 10 åren skulle kunna ses som en sorts lackmuspapper på den nordiska modellens hållfasthet.” Kan den nordiska välfärdsstaten göra anspråk på att vara universell om det finns människor som inte omfattas av dess grundläggande tjänster? Hultqvists text berör också en av kärnfrågorna när det gäller marginalisering. Ska problemet med utslagning framför allt uppfattas som en kostnad för samhället, eller kan man också säga att idén om välfärdsstaten på ett grundläggande sätt är förbunden med moraliska skyldigheter att värna om medmänniskans behov? En av de mest brännande frågorna idag berör hur välfärdsstatens syfte och omfattning ska definieras.

Det är dock viktigt att grupper som kallas “marginaliserade” också har sitt eget sätt att förstå och hantera sin situation. Det finns en risk att människor reduceras till sina problem genom att helt ses utifrån de åtgärder som kan integrera dem i samhället igen. **Erik Hallstenson** är inne på detta i sin text om populism. Han frågar sig vad det betyder att försöka förstå populistisk politik utifrån människors sårbarhet. Vilken roll kan det ha att “förklara” populistiskt väljarbeteende utifrån just sårbarhet? Hallstenson föreslår att man kan skilja mellan att utgå från människors *egenskaper* och att utgå från deras *erfarenheter* av sårbarhet. Jag förstår poängen så här: gällande erfarenheter är ens egen beskrivning viktig, att själv komma till tals och beskriva sina rädslor och farhågor. När det däremot gäller egenskaper kommer beskrivningen utifrån. För att beskriva någons egenskaper kan det räcka med att kolla befintlig statistik (om vi fastställt att ‘sårbarhet’ t.ex. betyder att vara arbetslös). Hallstenson noterar att människors upplevelse av att deras väljarbeteende förklaras av olika experter ytterligare kan spä på en kontrast mellan “folket” och “eliten”. Att marginaliserade grupper kan göras ännu mera marginaliserade genom ett förhållningssätt där människor själva inte kommer till tals är alltså en fråga med både politisk och forskningsetisk relevans. Vi hoppas att texterna i numret väcker tankar och frågor!

Mio Lindman, chefredaktör